

SLOVENSKA BČELA.

Izdana 15. aprila 1851.

P e p e l n i c a.

Glej belega dneva budi se že zora,
Ko želja neznaa iz sohe me mora,
Tam vidil u sinjim sim zraku danico
Topiti se blede to zvezdno kraljico;
Nemiren sim hodil, sim dirjal na plan,
Ko v blesku se svojim napočil je dan.

V daljavi razmotri se siva gorica,
Zlati se visoko oblakov klonica;
Serdito morje na pečine val bluje,
Nevihtno visoko gor pene dviguje;
Pogleda, ozre se okoli okó,
Na zemljo pogleda, ozre se v nebó.

Brezkončno trepeče Boga premišlujem,
Se jokam, gorim in globoko zdihujem,
In mislim, se tresem, me groza preleta;
Ker nisem poslušal, kar vera me sveta
Učila ostati je čist' ga sercá;
Le čisto sercé je veselje Bogá.

Sim vidil tud' večnost, ki grešnika čaka,
Sercé mi obupna bojazen naskaka;
Sim slišal gromenje, oblakov šumenje,
Me peklo u sercu je grešno življenje;
Sim padel na zemljo mertvaški obraz,
Se vijem, pretegam, začujem en glas.

Alj ni to glas zvona, ki mene zdaj drami?
Je res! al me strah morebiti le mami?
Le klenkaj, le klenkaj, k molitvi me vabi!
Pregrehe da moje Bog večni pozabi. —
Ustanem, pomislim, po planu zletim,
Kjer zvon sim zaslišal, u cerkev hitim.

Obletno sim vidil duhovnika delo,
S pepelam potresil pričjočih je čelo;
Presveta zaželjnost k altarju me žene,
Duhovnik potrese s pepelam še mene,
In ko me potrese, takó govori:
Da človek se v zemljo in prah premeni.

Nagovor leta zdaj globoko mislujem
In černe pregrebe skesan objokujem,
Ker vidim po smerti, da mene ne čaka,
Ko volla, mervaska, trohljivosti raka,
Kjer čistiga zraka ne bodem več pil,
Me jedil bo červ, u pepel bom sognjil.

Ah! tje se ne sliši nje matere joka,
U zemljo ne vdere se prošnja otroka,
Očeta ne najde tam revna sirota,
Na klic je odgovor mervaska tihota;
Obdaja me groza premraženih jam,
Ne greje me solca dobrotljivi plam.

Molčite, molčite nečimerne želje,
In nehaj in končaj pregrešno veselje,
Prostitute težave me vašiga iga,
Na druga me veže življenja veriga,
Poklical me dnes je usmileni Bog
Je rešil, oprostil me greha nadlog.

Fr. Orehovski.

Slovenske narodne pripovedke.

I.

Mlinarica.

V domačih krajih po Gorenskem popotovavši, pridem do nekega bučelnjaka. Pred njim stoji mlada, pa že precej košata lipica. Hlad šumecih vejčic me vabi v gostomilo senco. Se vsedem na leseno klopico pred bučelnjakom. Veselo mi jame srcé v persih igrati, viditi nevtrudne drobne živalice, med nabiraje semtertje brenčljati. Zdaj se ozrem na ule (korita), dišeče prebivališče žuborečega polka. Pregledujem podobe, s kterimi so bile končnice, to je, prednje dilice vsakega ula, olěpsane. Med drugimi zapazim jedno prav izverstno izmalano, če ravno ne umetno, vendar z večim trudom kakor druge. Viditi je visoka visoka stena, višja ko bi dva ali tri visoke stolpe na endruga postavil. Verh stene se razloči človek, ki v strašnej višavi obupno roke na pomagajo proti milemu nebu steguje. Na korenu pečine je zbrana truma ljudi, in pred njo služabnik božji, ki sveto hostijo v blagoslovljenih rokah derži, kakor bi hotel nesrečnika na steni na pot v večnost s poslednjo hrano okrepčati.

Začuden se obernem k starčku, ki poleg mene stoji: „Oj povejte mi, oča! kaj za prav tole ta podoba poméni? Jo gledam in gledam; pa bolj ko jo ogledujem, rajši bi zvédel nje pomémba.“ —

Starček vzame pipico iz ust, potisne kapico na stran rekoč: »To je resnična prigodba. Slišal sim jo iz ust svojega rajnega očeta — Bog mu daj svete nebesa! Takrat sim bil še fantič in po naših hribih ovce pasel. Glejte, ta stena se imenuje »Mlinarica.« Visoki verh, ki čez njo moli, je Triglav, nar vikša gora naših krajev. Zakaj se pa ta stena »Mlinarica« imenuje, hočem vam v kratkem povédati.«

»V Mojstrani (nekej vasi na Gorenskem) sta pred nekaj leti dva lovca živela. Jeden je bil Mlinar, drugi nja sosed Boštjan. Gospojnici na dšlopust sta se bila zagovorila, se zajtro na vse zgodaj pod Triglav na divje koze podati. Boštjanu ni bilo kaj prav, na tak sveti dan brez maše na lov iti; pa Mlinar od maše nič noče slišati. »Mati božja« reče »mi ne bo za zlo vzela, če me ravno jutre pri maši ne bô. Hočem že drugikrat jedno božjo več slišati.«

Dobre volje in v nadi mastnega lova se spravi Mlinar spat. Petelin šele prvo uro po polnoči zakikirika, ko že poterka Mlinarju nekaj na okno. Urno se napravi in s puško na rami stopi na dvor. »I no Boštjan! dans si me dosti zgodaj poklical!«

Pa Boštjan mu nobene ne odgovori. Korakata urno naprej. Boštjan popred, Mlinar za njim. Nobeden besêdice ne zine. Mlinar seže po klobuku, se odkrije, ter začne jutrajno molitev móliti (žebirati). Poprednji se oberne rekoč: »Mlinar! kaj, ti kadiš?« »»Ne kadim, ne, le jutrajno molitev molim, prijatelj!««

Gresta dalej, prednji molči, in Mlinar svojo molitev dalej berbrá. »Kaj kadiš?« zareži prvi nad Mlinarjem drugič. »»Beži, beži spaka!«« odgovori Mlinar, »»pusti, da molitev dokončam,«« mislivši, da prijatelj po navadi burke ž njim vganja.

Spet polihneta in jo udrta dalej po ravnem potu. Zdaj se Mlinarju zdi, da juternico zvoni. Začne angelsko česčenje prav pobožno moliti. Še ni prvo česčeno Marijo dokončal, se oberne tovarš in tako strahotno prejšne besêde nad njim zarujeve, da Mlinarja vsega strah in trepet preleti. Kakor bi trenul, zgine vodja spred njega in ní mu več sluha ne duha. Zdaj šele spozna Mlinar, koga je za tovarša imel. Groza ga prepade.

Dan se je zdaj napočil, pa kaj, nova strahota se kaže njegovemu očesu: Pred njim se odpira brezen brez konca in kraja; nad njim nemo, nevsmiljeno skalovje. Ne na levo ne na desno nobene stezdice. Grozovita smert, od gladi ga čaka, ali pa še strašnejša, se v brezkončno globočino stermoglaviti in se tam na drobne kosce razbiti.

Tri dni in tri noči siromak med smertjo in življenjem zdihuje. V jutro štertrega dne ga je zagledal nja prijatelj Boštjan, s katerim

sta bila pogovorjena, vkupej lov loviti. Strah in groza ga obleti, viditi človeka v takej višavi. Še bolj se prestraši, ko spozna v nesrečniku svojega ljubega prijatelja Mlinarja.

On kliče in kliče, pa glas se le po terdem skalovju razbije. Viditi da sam nič ne opravi, hiti domu po pomoč. Truma možev se vzdigne s vervi in lestvicami (lojtrami) proti steni, če bi mogoče bilo nesrečnika oteti. Tudi duhovnik hiti vlogemu s svetim rešnim telesom na pomoč. Tmá ljudi se vali za njim. Že se bliža truma skali. Pa, dobri Bog! če se ti ne vsmiliš, človeška pomoč je tukaj zastoj. Le orlu bi bilo mogoče, se do take višočine uždignuti. Vse prizadevanje je nič. Duhovni stopi zmed zbrane množice, ter mu z rokami na znanje dá, da se v dubu svojih gréhov spovê. Potem vzdigne roke z angelsko hrano, da bi nesrečnika blagoslovil. Pa glej, kaj se zgodi! Iz med perstov mašnika se vzdigne sveta hostja in sončnega bleska obdana se proti nesrečnemu povišuje. Zdaj priplava do njega. Še neke trenutke, in Mlinar dol v skalovito globočino leti. Nekaj raztrošenih kosčkov nesrečnega Mlinarja v plahto zavitih nesejo domu.

Rekli so nekteri, da so vidili bêlo golobico iz ust padečega proti nebu zleteti. — Od te strašne prigodbe se še dan današnji ta stena „Mlinarica“ imenuje!“ —

To so bile besêde starêka. Solze omilovanja so se lesketale v njegovih očih. Pobitega serca se mu zahvalim in posloviu. —

(Iz Slavije.)

J. Majciger,

sedmošolec v Celovcu.

P e r v e n c i .

Slovincam.

(Sonet.)

Na jasnem nebu zvezda zabliščela,
Osupnjen vprem oči u nje svitlobo,
Prijazno gleda z božjo me milobo —
Nje čudna luč ta glas je v meni vnela:

Slovenci hej! da Slava bo slovela,
Razjasnite noč tamto i tugobo,
Čistite jezik, s ptujo proč gerdobo —
Ne bojte znoja se, ne težk' ga dela!

Več tujčeva vas roka ne zatira —
Podala božja milost vam zavetje,
Blisêce sonce sreče vam izvira —

Zbudite se, poprimite osetje,
Podreti vsaka mora se zavira —
In žlahtni sad bo prirodilo cvetje!

življenje.

(Sonet.)

Iz vrelca potok hladni se izlije,
Ljubò šumljâ, tje spremi ga mahovje—
Šmeje se rožce mu sladkò, verbovje
Z oblokam svòh ga senči — hlad ga krije.

Pa vtihnejo kmal sladke melodije
Šumenja; slap gromi dol črez pečovje —
Grozi zasuti sivo ga skalovje —
Zdaj reka se v oserčje morja vije.

Potoku je življenja pot enaka;
Rodi se človek; u življenje šine
Mladenč, le znana mu je doba jaka.

Pa kmalo radovanje vse mu zgine;
Zdaj strasti i nesreče črna spaka
Ga vodi, dokler grob nemilo zine.

(Iz celjske Slavije.)

R. Lipež,

šestošolec v Celju.

V a d i m.

(Slavjanska povest.)

Jesenski večer se je spuščal na zemljo. Sonce v srèdi razterganih oblakov se je nižalo šumečemu jezeru Ladoga. Nad verhovi črnega borovja je še sjal poslednji žar njegov. Vèter je pihal; jezero je pluskalo in mračni oblaki so jo dervili na nebesu.

Na stermej, s germovjem zaraščenej in daleč v jezero segajočej steni je stala mala bajtica; dim je sukljal iz dimnjaka, i vèter ga je raznašal na vse kraje. Na pragu samotne bajtice je sedel starček. Žalostni pogled je vpíral u šumeče valove. Zamišljen je naslanjal glavo, sivo kot sokol, na roko desnico, v koleno uperto; v levej je držal liro (harpo). Silni vèter je poigraval s njegovo sivo brádo in s dolžimi lasmi. Sedaj mu sèva bistri plam iz njegovih oči in mračno njegovo lice se je kazalo grozno in strahovito, sedaj mu mučijo globoki vzdih njegove persi, in spet se mu lice zatemni.—On vdari po strunah lire—strune zatrepitjo — mili, veličanstveni glasi zabrenčijo. Dolgo se je slišalo njih slabo pojemajoče šumenje. Vtihnèjo. — Puščavnik vzdihne, pogleda zdaj na večerno mračno nebo — sedaj na liro svojo; — še jedenkrat vzdihne, začne igrati in pèvati:

„Šumite, šumite jesenski vetrovi, деца nemilega Pozvizda! *) Od-krite se holmi, ogolite se dobrave! Raznašaj se velo listje širom tje po dolini. Beži, skri se veselo leto, kakor je odletela in se skrila moja sreča! — Že davno běli zima glavo slabemu starcu; davno se je zgubila moč njegovih udov in leno pretaka ohladjena kri žile njegove. Ni krepčavne sence pod dobo, razbitim od strēle Peruna; **) ni življenja ni radosti v mojem sercu; uvehnulo je kakor listje jesensko.“

„Odletela je, odletela in se skrila moja sreča. Zgubila se je slava mojih dni, kakor dim, od vētra razteran. Kje ste ljubimci moje duše, деца poguma in boja? Razsejani ste po černej zemljici, ali počivate že v tihem grobu? Oj presrečni, ki že počivate v mirnem spancu; tiho in nemo je vaše prebivališče, kakor polnočni čas v samotnej dolini. Mirno spite, sinovi prahů!

„Gorjé meni, gorjé meni ptujincu! Samo vetrovi pustinje, samo šumeči valovi se razgovarjajo s menoj. Skrili so se ljubimci moje duše—skrili so se kakor jasni polētni dnevi. Meč moj in buzdovan sta zarujavela v pokoju; prah krije ščit moj in kacigo. Jaz ginem kakor zarja na zapadu, kakor ogel izgoreli.“

„In ti domovina moja! nepozabljena od mene ne v divjej pustinji, ne na kraju groba! — kam je zginula tvoja veličina? Kam je zibnul blēsk tvoje slave? Tuga kakor siva megla te zakriva s svojim mrakom. Ne vidim tvojih hrabrih sinov! Ali so padli, ali se poskrili po vsih straneh širnega svēta? Ptujci se rugajo tvojej nemoči; ptujci te ter-gajo kakor grabljivi volki plēn. K tebi, mila majka, k tebi hitē moji vzdih. Za teboj toži duša moja — pa gorje meni, kdo sliši moje tu-govanje, kdo bode pokrepčal moje žalostno serce?

„Med golimi pustimi skalami, v žalostnej samii premiram; ne bo pokrila zemlja mojih kosti; tovarš slave ne bode obiskal moje gomile. Gorski vēter če pripihati in prah mojega telesa se bo raznesel. Zibnul bode mi slēd, kakor večerni žar na lētečih oblakih.“

Starec vmolkne. Zvuki njegove lire se pozgubijo v daljini. Povsod že kraljuje mir in jezero žalostno šumi. Dolgo, tužno zamišljen je sedel starec in je slušal hukanje vētrov. Naposlēd se vzdigne in se v malo bajtico podá. Veselo je švigal na pozadu (ognjišču) plamen in osvētloval od dima počernjene stēne. Rumena svētloba se je prelivala skoz oknice in pokotine trulih vrat, po zelenjadi in germovju, ki je bajtico obdajalo. (Dalje sledi.)

*) Pozvzd, bog burje in viharjev pri staropaganskih Rusih. — **) Perun, naj višji bog paganskih Slavjanov.

Slavjani.

(Dalje.)

Tretja glavna lastnost Slavjanov je:

3. da so radi veseli i dobre volje.

Kakor nekđaj Gerki, tako imajo dones Slavjani dobro i zavidljivo (ponidenja vrđno) lastnost, se brezskerbno i nedolžno veseliti. Zdě se, da je Slavjan že od narave bolj za to stvarjen, u druŹstvu dobre volje biti i veselo živěti, kakor za to, da bi pri visoko ućenih rěćih dlako na stotero ćpil, modrovine premišljoval, i si s tim glavo bělil. Zdrava i bistra, moćno po žilah Slavjanov tekoća kerv stori, da so njih žile i mišice živahne i draŹljive, njih udi (glidi) gibćni i hitri, njih oći vesele in bistre, njih lice serćno i prijazno, njih jezik govorljiv, njih serce poćutljivo i goreće; na tem Slavjana med drugimi narodi lahko poznaš. Slavjani se pa tih lastnosti ne naućijo ali navadijo, temoć oni jih imajo že od narave, oni jih s seboj na svět prinesejo.

Goreće i ćutljivo serce rado i lahko poje i raja; zato je petje i raj pri Slavjanih zlo v navadi. Kjer je Slavjanka, tam je tudi petje; njeno petje se doma po hiši i dvoru, po planinah i dolinah, po travnikih i gorah, po vertih i vinogradih razlega; velikobart se je Slavjanka ćel den trđdila i potila, vroćino, lakoto i žejo terpela; kadar pa „o Marijo“ zazvoni, se ona vendar vesela domu verne i prepevlja, da vse okoli cingla. Kakoršen duh pa u tih narodnih pěsmih veje, se na tih pozna i vidi, ki so že na svillo prišle. Brez da bi se bilo trěba bati, koga razŹaliti, se more reći, da naravska poezija pri nobenem narodu u Evrop ni tako obširna, tako ćista, serćna i goreća, kakor pri Slavjanih. Kerj so Slavjani tako brezskerbni i poćutljivi, tako radi u druŹstvu i dobre volje, iz tega tudi naravno pride, da oni druge ljudi—rojake i ptujce — radi pogostujejo. Ta gostoljubnost, že davno poznana, je, kakor nekđaj pri Gerkih, tako sedaj pri Slavjanih Źlahten kamen u vćncu domaćih ćednost i krěpost naroda slavjanskega. Od gostoljubnosti Slavjanov tudi ptuji pisatelji pohvalno i nadušeno govorijo; postavim Witichind, Dittmar, Adamus Bremensis, posebno pa Helmold. Lete piše L. 1. c. 82: „Kar sem prej pripovědovati slišal, to sem sam poskusil, namreć da zastran gostoljubnosti nobeden narod većje hvale si pridobiti ne more, kakor Slavjani. Vsi, ravno kakor da bi se bili podgovorili, med seboj sklenili, vsi ptuje goste s takim veseljem sprejemajo, da še nobenemu

tréba ni, za pogostovanje prositi — Ako se pa zvê, da kdo, — kar se pa prav malokedaj zgodi, ptujega človeka pogostovati ni hotel, tako je dovoljeno, njegovo hišo i vse kar ima, zažgati, i vsi jednoglasno sklenejo, tacega človeka imeli za nepoštenega, malopridnega i zasramovanja vrednega zato, ker ptujemu gostu ni dal, kar mu gre.“

Narod, kteremu se na licah i na sercu pozna, da je u se zamišljen, potuhnjen i žalosten, da je okoren i terdoglaven, da je napuhnjen i prevzeten, tak narod lahko zavil i grozoviten postane, se lahko navadi preklinjati, razbijati, maščovati se i ubijati. Vsega tega se pri slavjanskem narodu ni tréba bati, zato ker je odkritoserčen, čutljiv, veseli dobre volje.

Četerta glavna lastnost Slavjanov je:

4. da svoj materinski jezik ljubijo.

U persih Slavjanov klije ljubezen k materinskemu jeziku, i želja, ga obdržati i izobraziti. Naj se tukaj nihče ne čudi, naj nihče ne reče, da je to naravno, i da vsaki narod svoj jezik ljubi. Narodni jeziki imajo veliko veliko moč i oblast, narode izobraziti i omikati. Kdo to vê, i zraven pomisli, da so ptuji sovražniki že od starodavnih časov slavjanski jezik in celo slavjanstvo napadali, i s ognjem i mečem preganjali; — kdor vê i pomisli, da so se celi slavjanski rodovi, od baltiskega morja do karpatskih planin, i odtod do jadranskega morja skoz stolétne vojske i preganjanje ali čisto iztrébili, ali nečlovečno zasramovali i pomandrali; — kdor vê i pomisli, da je Mongolski bič i plamea stolétne vojske tudi serce Slavjanstva: izhodno i sêverno Rusko i Poljsko tergal i razmesaril; — kdor vse to vê i premisli, se bode gotovo čudil, pa tudi hyalil, da se po tolikih nesrečah še dones kak jezik najde, kteri slavjanske glase izgovarja, i da slavno ime: „Slaven“ ni že davno ime postalo, ki se samo več u starih knjigah i pismih najde. Bolj so slêpi i pomilovanja vrédni sovražniki Slavjane i slavjanski jezik preganjali, bolj se je ukorenijala ljubezen k svojemu jeziku u sercih slavjanskih. Nobeden jezik pod soncem ni imel toliko neprijateljev, nobeden ni preterpel toliko nezaslužene krivice, nobeden se ni moral s tolikimi ovêrami vojskovati, nobeden ni zgubil po ognju i meču toliko spomenikov duhovnega življenja i omike, kakor ravno slavjanski jezik. Tako so se Slavjani vedno bojevali; slednič so pa vender stanovitni i poterpežljivi Slavjani skoro u vsih deželah druge zavidne, sovražne i sirove narode premagali. Ko so drugi narodi keršansko vêro sprejeli, so vsi za opravljanje božje službe ptuji i nerazumljivi jezik vzeli; le sami Slavjani tega niso hotli storiti i so si veliko prizadjali, da je jim dovoljeno bilo, u slavjanskem jeziku božjo službo opravljati, i všemogočnega Boga hvaliti.

Nevtrudljivo so skerbeli za sveto pismo, ktero so večidel že od svojih prvih učiteljev, Kirila i Metoda, predstavljeno dobili, i do donešnjega dne kakor najdrajšo svetinjo pobožno čestijo i skerbno hranijo! *)

Slovenski običaji.

Ma je stavijo fanti o spomladi, večji del zvečer in v tihej noči pred praznikom svetega rešnjega telesa, pred hišami, kjer devojke stanujejo, njim na čest. Tak maj je tenka, visoka smreka vsa omajena, to je, čisto olupljena, s zelenjem, cveticami i vencei ovita in okrašena, na verhu lesen petelin, pod petelinom na smreko križoma pribite dve leseni sablji.—(Tak maj pomeni to kar Priapus, namreč možki spol, indički Phallus i Lingam). Pri Zili je tudi še beseda: lingale v običaju, postavim: Ti si že pravi lingale. Ta navada se najde v Koroškej pri Slovenih i tudi pri ponemčanih Korošcih.

Krēs se svetkuje po čelej Slovenii 23. julja po polden i zvečer. To je moral nekđaj biti jeden od večjih praznikov, kakor se zdi, k čestli sonca. — Že popred se napravi gromada derv za krēs na krēsišču, navadno na kakem humu ali hribu. U zilskej dolini se po poldan natergajo na travnikih različne cvetlice, posebno krēsnice (Wiesenkönniginn), ktere so, na način sonca, na srēdi rumene s belimi peresci obrobljene. S timi cveticami se poseje jispa i veža, i se pusti do druge-

*) G. Matija Majar u svojih Pravilih piše str. 8. „Sv. Oče papa Ivan VIII. je pisal od pisma i jezika slavenskoga leta 880 u listu (bulli) Svatopluku, vladaru Moravskomu i Panonskomu sledeća: * Pismena poslednič slavenska od nekoga Konstantina (Cirila), filozofa ali mudrijana iznajdena, s kterimi bi se Bog, kakor se spodobi, hvalil i slavil, po vsjoj pravici pohvaljujemo, ter ukažemo, da bi se tistim jezikom Jezusa Krista, Boga našega, slava i dela pripovedovala. Niti je to pravoj veri ili nauku štogod protivno ali meše istim jezikom slavenskim pjevati, ali sveto evangelje, ali sveto pismo novoga i staroga zaveta dobro predstavljeno i iztolmačeno čitati ali vse druge časoslovne službe pjevati: ker, kteri je načinil tri glavne jezike, judovski namreč, gerčki i latinski, onaj isti stvoril je vse druge na hvalu i slavu svoju. Od slavenskih aposteljinov sv. Cirila i Metoda ustanovljenu i od svetoga Očca papu Ivana pohvaljenu i ukazanu službu božju ima še den današnji u slavenskom jeziku blizo 57 milionov pravoslavnih Slavenov, — zvunaj toga še Karavlahi na pol latinsko govoreći, stanujući u Moldavii i u Karavlahii obhadjaju sv. liturgiju u slavenskom jeziku. — Sv. Otče papa Inocenc je leta 1218 tudi rimokatoličkim kristjanom dovolil, da sněju službu bžju i vse druge cerkvene obrede obsluživati i obhadjati u svojem materinskom jeziku, kteroga povelja se še današnji den derže katolički kristjani u Senskoj i Kerčkoj diecesi (Zeng Cherso) u Dalmaciji i na otoku Velji, imajući rimske mešne bukvi, rimsko časoslovje, rimski služebnik (ritual) u slavenščinu predstavljene.“

ga dne. — Tudi se utekne nekam v duri toliko krėsnic, kolikor je v hiši ljudi, za vsakega po jedna. Kterega c'etlica črez noč naj bolje povehne — govore — da naj prej umerje. — Pred okna i pred duri se inače o praznikih nataknejo vejice lipove, brezove ali trepetikine, o krėsu se pak namėsto njih pri Zili natekne v okna i vrata cvětje bēlega paprata (Spierstaude, spiera in ne Farrenkraut), ktero se pusti pred okni i vratami c'elo lėto, dokler samo ne odpade.

Krėsница pomėni pri Slovencih červiča, polle cvětlico; in d'evojka ktera krėsuje, tedaj krės n'eti, zraven po starej navadi poje. Slovenci cvětlicam krėsnicam b'ela peresca odtergajoči govore: Deklica — ljubica — kurbica; deklica, ljubica i tako dalje. Slovo, ktero se namėri na poslėdnje peresce, velja od one d'evojke, ktero si je človek mislil.

B'eli paprati i četveroperesna detela so imenitne rastline polne skrivnosti v pripovėdkah.

Slovenci pripovėdujejo, da se more napraviti nevidljiv, kdor bi imel pri sebi semena bēlega paprata. Kdor bi ga hotel dobiti, bi moral pri solnčnem izhodu b'elo ruto (robec) razprostrti pod b'eli paprat. Pa prejo za rutico bi morala spresti d'evojčica sedem l'et stara.

O četveroperesnej deteli se pripovėduje, da bi človeku vse bolje po sreči se ravnało, in da bi se mu nič privid'eti ne mogło, ako bi ne-v'edeč imel pri sebi detelo s četirimi peresci; kakor slėdeća pripovėdka pričuje: N'eki v'estic, vilenik, je ljudi s svojimi slėparijami tako mamil, da so u obs'eni vidili, kako jeden petelin c'elo brevno, velik tram, s nogo za seboj vleče. Vse se je takovemu čudu čudilo. Tu nese n'eka d'evojka m'emo gredoča na glavi c'ejno, košarico, detele, med ktero je b'ila tudi četveroperesna. Njo toraj vilenik ni mogel obs'eniti, ona je vso sleparijo vidila i čudečim se ljudem govorila: Zakaj se toliko čudite? Petelin ima k nogi privezano slamko, ktero za seboj vleče, in ne brevno, kakor se vam čini i zdí. Vilenik na to serdit, ji pehne c'ejno, košarico, s detelo raz glavo in obs'eni d'evojko pri tej priči: činilo se je njej, da velika voda proti njej teče, ktero ima prebroditi i zato je svoje krilo omamlena tako visoko vzdignila, da je šlo vse v sm'eh. — Takova četveroperesna detela bi se morala pak — pripovėdujejo — pred solnčnim izhodom s ustmi potergati.

Zvečer o krėsu, kadar se mrači, gre vse, staro i mlado na krėsišče i zažgo tam krės, n'ekada pojo, možtva vriskajo i vstreljajo, d'evojke i žene se pogovarjajo, šalijo i sm'ejo; mladenči šibe mečljejo, d'ėčki l'etajo i jih p'birajo i skušajo jih tudi oni metati, ali hitajo (lovijo) leta-joče krėsnice sv'etlice.

(Dalje sledi.)

»Znajte da je slava večja So več brati bratec biti.«

Gotovo bi mi Slovani pametno storili, ko bi si Nemce svoje sosedes gledé sloge v obćem jeziku za uzor vzeli i jih v djanju posnemati se žurili. Znano je, da so oni spoznavši potrebo takega jezika, svoja narečja pretrésali, i da jim je med vsemi Saksonsko zavolj svoje blagozvučnosti naj bolj dopadlo. To so v pisarnice vpeljali i ga v časopisih, literaturi in javnih opravilih vedno rabili i ga rabijo, čeravno vsaki zmed njih svoje narečje miluje i ljubi. Ti občinski jezik ni nobenemu nemškemu narečju tja do danes ni za las kvara storil. Naš, vsemu učenemu svetu slavno znani, Anastazi Grün méni, da Slovani ne grejo pravim potem. Vsaki samo svoje narečje, dá celo podnarečje izobražuje, nebrineči se pa za občinski slavenski jezik, da ta enostranost nikoli peljala ne bo k vzajemnemu porazumljenju, da se bomo po preteklem celem véku, ako ravno vsaki svoje podnarečje pili i bogati, med sabo tako malo razumeli kakor zde. In ko se bomo zbrali na tánač (tako imenujejo beli Krajnci državni sbor) bomo potrebovali v pomanjkanju svojega obćenitega jezika nemški jezik, kakor se je na Dunajskem zboru leta 1849 spetilo.— Gledé na Slovence je blagi grof te misli: da nemorejo sami za se literature imeti poradi svojega majhnega števila, ki bi nigdar zmožno ne bilo izverstne pisatelje podpirati i njih trud, ko bi treba, naplačevati. Da nam dakle nič drugega nepreostane, kakor južnim Slavenom se priklopiti i ž njimi se v eno literaturo stopiti. Pa zakaj bi se to nezgodilo? dalje poprašá. Razlika narečja ni nimalo temu na potu, kajti dobro znam, da se Gorenec i Hervat lagle v besédi razumeta nego mnogi Nemci iz med raznih narečij. Saj je uno narečje tudi Slavenski jezik, tedej naše blago.

Lep izgled k tej bratovskeji slogi so nam dali Hervati, naši bližnji bratje, ki z nami enako, samo bolj čisto narečje govorijo. Iz ljubezni do edinosti so serbsko narečje, ki ga okoli pet milijonov južnih Slavenov, govori v javna opravila in kniževstvo upeljali. Tako je prav, to vodi k slavi, moči i povelčenju našega naroda.

Istina bog, da so Madjari i Madjaroni onda hrup zagnali zoper to složnost, kajti jim po volji ni bilo, da se tudi provincialni Hervati v javnem življenju se tega narečja poprijeli i s to prevago na tehtnici jugoslawenstva zoper Madjare velik zamašaj dali. Ravno tako so tudi Nemci v svojih časopisih opoj zagnali, ko je lani „Südslavische Zeitung“ skomunikila, da bi se Rusovsko narečje po vsih slavenskih deželah povzdignilo na občinski jezik. Vpitje naših protivnikov nas jasno uči, kaj bi nam hasnilo, njim pa v škodo bilo.

Blago to narečje, ki se razprostira od Kolpe do Kotora, od Jadranskega morja preko Banata, je tako blagozvučno, da ga je samo poslušati milina. Kdor ga dobro ume, pravi poudark na besede polagati ve i ga gladko izgovarja, se po imenovanih krajih ne le po domače z naj bolj priprostim človekom pogovarja, nego vsakemu se tudi zemljak zdi. Pisavec tega se je vozil z dvema tergovcama, bivšema iz Spleta, po morji v Benetke. Čuvši ju govoriti dalmatinski, nastavi š njima pogovor v ilirski kniževnem jeziku. Da, vi ste rodjeni Dalmatinac, jer upravo

naški zborite, ga nju jeden popraša. Nesam baš Dalmatinac, velim, ma nesam ni daleko. In ti jezik ga je njima tako prikupil, da sta ga, akoprem sta bila greškega obreda, in taisto bi bila rada tudi od njega čula, v hiše svojih rojakov i zancev peljala v Benetkah, kjer je prav vesele ure užival. Za zbilja se človek čuditi mora, kako je mogoče, da po dva dni po teh krajih hodeč neslišiš na ušesa udarjati nobenih prostakih izrazov, da pače komaj zapaziš spremeno narečja. Ali se pripeti kaj enakega na Nemškem in Talianskem?

Predenj se bo pa na Slovenskem to narečje v javno življenje in v pisarnice vpeljalo, bo še veliko vode preteklo. K dosegi te sverhe bi samo vseučilišče v osredku jugoslavenstva, v Zagrebu, vodilo. Tu bi se mladi Slovenec napojil iz vrutka domoljubja. Iz takovih šol pridši uradniki bi bili nadušeni za reč domorodno. Ali se pa smemo mi kaj takega nadjati? Po pravici da. Nemci imajo tri vseučilišča. Madjari kakor tudi Taliani so s tem prevideni. Bog i pravica dakle terja, da se tudi Jugoslavenom, naj zvestjim državljanom ono neskrati, kar manj zvesti v obilju imajo.

To tudi zahteva prosvéta, za ktero je ministerstvo vneto, in ktere jugoslavenstvo jako potrebuje, kajti je znano, da le vseučilišča svetlobo med ljudstvo razpuščajo, nas pa pokriva mrak uma. Tega pa mi nismo krivi, temuč tisti, ki so z nami kot s pastorki ravnali. Avstrijanska vlada se ima truditi rane zaceliti, ki so nam jih njeni spredniki zadali.— In tega se imamo mi s polnim pravom nadjati od pravične naše vlade.

Slovensko podnarečje bo moralo tada prej ali pokle v javnem življenju pervenstvo odstopiti ilirstvu, kajti je preslabo, da bi se zderžalo. Ono bo moralo gingavemu detetu enako se zapečka deržati in važna dela na javi svojemu keršnemu, jakemu bratu iliru prepustiti. — Res je, da so to slišali mnogi naših rojakov strašen opoj i hrup zagnali zoper nove oblike, in pomislili niso, da so te oblike ravno tistega narečja, ki ga oni po svojem vkusu ščerbijjo, v bukvah i novicah pišejo, v djanju pa drugač izgovarjajo. Pa naj pišejo kakor jim drago. Mi Istrijanci i beli Krajci jih razumimo, samo da nam l v - v nespreobernejo, kakor jim je bil profesor-r napotek dal.

(Konec sledí.)

Navod v številoslovje.

(D a l j e.)

Da otroci to reč, bi rekeli, vidijo in ložej zapopadejo, se poslužimo krogel ali čert |, ||, |||, |||| — ||||| in pokažemo, da || stoji v enej, to je, da od ene reči ne moremo odšteti ||, — da || stoji v || enkrat, v ||| enkrat in ostane |, v štireh 4 krat i. t. d.

Ravno tako se pokaže, kakó se |, ||, |||, i. t. d. med 2 razdelijo, in koliko vsaki dobi.

Slednja vadba naj bode; da se 2 reči kupujete po 1, 2, 3... do 10 krajcarjev, in da se tudi najde, koliko jedna veljá. — Tako se bo našlo pravilo, da jedoa vselej polovico tega velja, kar veljate dve.— To pravilo pa morajo otroci sami najti.

Kakor se je med dvojce razštevati učilo, takó naj se tudi uči med troje.

1. Ako se deli eno jabuko med tri otroke, dobi eden tretjino, — se deli drugo jabuko med taiste, dobi eden tudi tretjino — in vsaki ima dve tretjini. Se deli tretje jabuko, dobi vsaki spet tretjino — toraj ima zdaj tri tretjine — in ako se složi — eno jabuko. Takó se postopa do deset tretjin.

2. Se pokaže, kolikokrat ||| v vsakem številu

stoji — v | — nič

|| — »

||| — edenkrat i. t. d.

3. Se kupujejo tri reči po 1 kr. po 2 kr. . . . do 10 kr. — in vselej se prša, po čem pride vsaka? — Pravilo za to je: kolikor celin tri, toliko tretjin edna. —

Tako se poiščejo čertine, petine, šestine, sedmine, osmine, devetine, desetine vsakega števila, — in zmiraj se ima gledati, koliko krat stojé: 4, 5, 6, 7, 8, 9 v vsakem številu med 1 — 10. Vsakokrat pa naj se vadijo kupovati 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 reči po 1, 2, 3, 4 . . . krajcarje — in najti, koliko bo ena veljala. —

Ako se je učitelj prizadeval, otroke po tih stopnjah voditi, bodo na koncu prvega polleta, ne le vse — kar števila med 1 — 10 zadene — izrajtali, temveč tudi

4. primere lahko poiskati se naučili. Otrok, ki ve, da ako dvojce jajc 3 kr. velja, eno po 1½ kr. pride, bo v kratkem znal odgovoriti na vprašanje? 2 jajc velja 3 kr., koliko moram plačati za 5 jajc; v čem ravno takó imenovano tristovko ali potrojko vidimo.

Veliko bi koristilo, jedno število s drugim primerjati, n. p. dvojko s vsakim sledečim številom: Tako bi se vidilo, da kdor 5 jajc vzeme, dvakrat toliko in pol od tega, ki le dvojce kupi, vzeme, zategadel mora pa tudi 2 toliko in polovico tega plačati, kar vsaki plača, to je 2 x 3 in polovico od treh, kar znese 7½.

Od naših učiteljev se pa še to vse ne more tirjati. Zadosti je že za zdaj, ako si v prvem polletju prvih šest stopenj prav prisvojijo in s uspehom naučavajo.

Z m e s.

Prijateljci.

(U spomenu.)

Mlada dēvo, budi zdrava,
Sētjaj inostranca se,
Kojga zove mati Slava,
Jerbo njeno jest serdce; —

A mladosti zlata doba
Berzim tēkom odhiti,
Neka tebi z pozdna groba
Konec žizni zazvoni.

R. R.

Spoštovanje kruha na českem.

Kruh se pri naših českih bratih visoko spoštuje. Kader stopi kak gost v bišo, mu koj s kruhom in soljo postrežejo. To veli staročeski obi-

čaj. Kruh se sosebno »Božji dar« imenuje, in vselej se od njega s velikim spoštovanjem govori in lépo z njim ravná. Miza za kruh mora vselej čista biti. Ne sme se načeti, preden se križ črez njega ne stori, in kdor s kruhom lépo ne ravná, tudi s ljudmi lépo ravnati ne zna, pravi česka poslovica. Komu kruha ne podati, je toljko, ko ga ne spoštovati. Vsaka drobtinca, ktera na tla pade, se skerbno pobere in se ali živini v kermo dá ali pa se v ogenj verže. Jo z nogami poteptati, bi bil velik gréh. Pripoveduje se, da je neki kmet jedno drobtinco, ki je na tla padla, iz prevzetnosti poteptal; potem je pa tista drobtinca tako zakričala, da je kmet čisto ogluhnil.

Ravno tako se spoštuje kruh tudi med Slovenci.

Kako se morajo zapisovati narodne pesni.

Narodne pesni se morajo zapisati od slova do slova, od pismena do pismena tako, kakor ljudi tam govoré, kjer je pësem zapisana. Iz teh pësem se mora viditi različen govor v različnih stranah domovine. Te pesni so tako rékoč obraz (Portrait) domačega govora. Obraz je toliko lépsi, kolikor je samej stvari podobnejši, i narodne pesni so toliko lépše zapisane, kolikor se vérnejše derže domačega narečja. S temi pësmami je kakor s zemljopisom. Zemlja se mora opisati točno tako, kakoršna je, ravna, gornata, skalnata, plodna ali neplodna, kakor namreč je v resnici. Tada je opis véren, resničen, sicer bi bil smëšna slagana kerparija. Tako tudi pesni narodove; sicer bi človek ne mogel po pravici tverdit: tam i tam govore tako i tako. Da to tako biti mora, se vsaki léhko prepriča, ako pogleda sbirke narodnih pësem že izdanih, postavim: Narodne pesni ilirske skupio i na svët izdao Stanko Vraz. U Zagrebu l. 1839. — Serbske pesni sobrane od Vuka Štefanovića Karadžića; narodove pesni je izdal: Kiršej Danilov, Saborov, Snegirev, Čerteljev, Maksimovič, Kolar, Čelakovski, Vaclav z Oleska, Vojcicki i več drugih

Poljski kmet in žid.

Neki poljski kmet, ki dnarja ni imel, da bi dačo plačal, je k židu prišel in žganja tirjal. Ko mu je žid žganje prinesel, ga kmet nagovori: »Móžek, posodi meni dnarja.« Žid: »Koliko potrebuješ, Ivan?« Kmet: »Daj mi en rubel.«—Žid: »Dobro, alj koliko obrësti mi boš plačal?« — »Kaj vem jaz, koljkor boš terjal?«—Žid: »Za eno lëto mi boš dva rubla dal.« Kmet: »Naj si bode.« Sadaj je mu žid še en kozarec nalil. »Kožuh boš meni zastavil, po lëti ga tako nepotrebuješ.« Kmet je brez vsega razmišlovanja kožuh stekel in ga pri židu v zastavi pustil, še jeden kozarček vodke (žganja) popil, rubel vzel in se proti domu obrnil. Pa Jud ga spët nazaj pokliče: »Alj čuješ, Ivan—čuješ?« Kmet: »I kaj še dragi moj?« Žid: »Alj ni rës, da sim ti jeden rubel posodil?« Kmet: »Rës je, rës.« Žid: »In za jeden rubel mi imaš dva verniti?« Kmet: »Rës je, rës.« Žid: »Alj na enkrat dva rubla plačati ti bo težko djalo; zatorej mi zdaj enega daj, in drugega mi poznej nazaj dati moreš.« Kmet, ki je bil s žganjem tudi svojo pamet zapil je židu rubel nazaj dal, in se proti domu podal. Pač se mu to čudno zdi in si misli: »En rubel sim si izposodil, v roki pa nič nimam in še jeden rubel sim dolžen, tudi kožuh sim v zastavi pustil, — to je čudno, naj mi to žena razjasni, kako se je to zgoditi moglo, da jaz,

ki sim si jeden rubel izposodil, sadaj ničesa v roki nimam in še en rubel plačati moram.“ Žena pa je tekla do sodnika, in mu židovo lukavščino povedala. Ta reč se je preiskala, in golfigja in vohernija ste židu v ječo pomagale.

Med i pelin.

* Žalostno, ali vendar resnično je, da prosti ljudi do šole nemajo serca in veselja; najdeš ne samo posameznih ljudi, temoč najdeš cele fere in županije, katerim ni mar ne za slovenske, ne za nemško-slovenske šole. Naj to priča sledeče pismo, ki smo ga od častite roke dobili. „Otrok v šolo ni. Za 9 rajn. sim nakupil slovenskih knjig, ki so tako potrebne. Po deset lèt in še več stare nemške abcdnike prineso, ki se že komaj pol vkup deržijo—pa več si tebi ne nauči, kakor „puštedirevat,“ če to zna hajdi! že gre na nemško stran, nemško se učit. O naj prijetnejših letih za šolo, za keršanski nauk je otrok velikokart med nevernimi — vendar saj, če to ni, med krivovernimi ljudmi, pri živini, na planini, da se poživini; odrasčenih pa tako veš da h keršanskemu nauku ni. Jas sem nakupil kipkov, patnoštrov, bukvic, papirja, tek, peres; sem hodil dosihmal vsak den u šolo, — kaj pa imam od tega? — nehvaležnost, še spoznajo ne, da jim dobro hočeš, otroci kakor odrasčeni. — Sem oznanil nedelno šolo, jim dam svoje bukve (katehizme) brati, pa meniš da pridejo. Včasih jih pride kaj, včasih komaj kakšni 4 fanti in 7 — 8 deklet; le uči jih!“ —

* Da se slovenski narod začne izbujati in gibati ja! da slovenski narod še clo zibnul ni, za to gre velika hvala duhovnemu stanu. Drugi stanovci so skoraj vsi svoj narod zapustili, se svojega naroda odrekli, in se ponemčili ali potaliančili. Le samo duhovniki še deržijo s svojim narodom, le gospodi duhovniki so Slovenci ostali. Močno se bode pa slovenski duh oživil, kedar bodo gosp. duhovniki začeli imena učencev v šolah, imena kerščenih, poročenih in zamerlih v svojih maticah po slovensko spisovati, svoje oklice, spovedne in kerstne in druge uradne liste po slovensko svojim farmanom, drugim uradnijam dajati in pošiljati. Gospodi vlastenci! ne čakajte na kaki ukaz: zapovedalo se to nikoli ne bode, — prepovedati se pa to tudi nikoli ne zamore! Za resnico zvemo veselo novico, da nekteri gosp. duhovniki Rožeške dehantije oznanila, oklice zaročenih, kerstne liste po slovensko spisujejo. G. dehant J. Rebernik, učen in iskren vlastenec, so mende začeli; slava jim in vsim, ki po njih stopnjah hodijo! —

* Visoko ministerstvo je 17. septembra 1850 zaukazalo, da ima vsaka srenja (soseščina) na obeh krajih vsake veši krajsko tablo ali na durih ali pa na lesenem ali kamnatem stebru napraviti. Na tih tablah mora k manjemu saj ime kraja, srenje, okraja i sodnije, kamor sliši, v nemškem in v deželnem jeziku zapisano biti. Te table se v nekterih krajih že napravljajo, in prav veselilo je nas slišati, da se veliko slovenskih srenj za to poteguje, naj še pri njih ta imena narprej po slovensko, in spodaj še le po nemško zapíšejo. Tako je prav: vsakemu svoje, — po nemških krajih naj bode Nemec, po slovenskih pa Slovenec gospodar. S veselim srcem so nam nekteri gospodi srenjski župani pravili, da je naš deželni poglavar, in tudi glavar celovškega okraja ravno teh misel. — Lepo prosimo gg.

dukovnike, učitelje in druge vlastence, da bi srenjam pri tej imenitnej reči na roko šli, ter na to gledali, da se imena lépo, pravilno in v novem pravopisu napišejo!

* Naš šolski svetovavec, gospod Rudmaš, ravno sedaj ljudske šole sledečih dehantij: Gornja in spodnja zila, Kanalska dolina, Bělak, gornji in spodnji Rož, že skoz nekatere tedne preiskujejo. Od vsih krajev slišimo vesele glase: piše se nam, kako ponižno in prijazno se oni povsod s farmani pogovarjajo, — kako lahko zapopadljivo in ljubeznivo učenikom kažejo pravi način, učence hitro in kratkočasno kej naučiti, — kako milo in očelovsko se pri otrocih obnašajo, ter si njih ljubezen i serce na čudno hitro vižo pridobijo, — kako lépo borne in revne učnike tolažijo, jim boljše čase obetajo, in semtertje, kjer veliko silo in potrebo vidijo, tudi kaki bankovec učeniku v roke stisnijo. Slovence posebno tudi to veseli, da g. Rudmaš v slovenskih krajih vse in samo le po slovensko govorijo: »To so saj enbart en gospod, ki se našega jezika ne sramujejo, — s tim se moremo prav iz serca pogovoriti — temu smémo zaupati« tako pravijo kmeti. Za koroške šole prihaja juterna zarja. —

Směšnice.

* Jeden dijak, jeden gologlavec i jeden brivec sa vkupej potovali. Zvečer so peršli v jedno kerčmo, katera pa se jim je nevarna vidila, tedaj so sklenili, da bodo po noči premenjavno nekatere ure budili. Naj pride pride na brivca réd. Od dolgočasnosti in napasti vzáme ta svojo britvo, obrije tverdo spijočemu dijáku glavo do gole kože in ga prebudi, kedar versta na njega pride. Kakor hitro se ta zdrámi, se popraska po glavi in zaupije, potem ko ni lasov ošlatal: »Ti bedák ti! Zakaj pa si gologlavca namesto mene zbudil?«

* Někdo je na dražbi palico kupil, in ko s njoj na čěsto pride, je vidil, da je za njegovo zrást palica predolga; stopi tedaj k naj bližjemu strugaru, ga poprósi, da bi zverh en kosček palice odrezal. »O! za to bi bila škoda,« reče strugar, »jas vam rajši palico na spodnem tanšem kraju odrězem.« »Ne, ne,« odgovori vlastnik, »spodaj tako ni predolga, temuč le zgoraj.« Colnik.

Darila za dijaško knjižnico.

P. i. g. M. Majar so podarili naslednje knjige: Slovnica za Slovence; — Predpise latinskocirilske; — Pravila, kako izobraževati ilirsko narečje; — Ezopove basne od Krameriusa; — Što naměravaju Iliri? — Basne, Horislava Škultetyho; — Prava naše řeči a národnosti; — Dositēja Obradoviča Pervenac; — P. i. g. Sorčić so darovali Drobtince za leto 1851; — p. i. p. Anselm Valenko — Novice leta 1849 in 1850.

Naj gre tu vsim očitna zahvala!

Vganjka poslednje zastavice: Karlovec.

Opomba. Vsenu prizadevanju okljub nam ni bilo mogoče, o pravem času tiskavnega papirja dobiti; začesardel tudi „bčelo“ šele danes izdati zamoremo. Prosimo, nam to blagovoljno doprinesiti.

Odgovorni izdatel in tiskar: Ferd. žl. Kleinmajr v Celovcu.